

การนำเสนอโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่นำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงขอเสนอโปรแกรมนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้มีประสิทธิภาพต่อไป ทั้งนี้

โปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น

หลักการและเหตุผล

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทุกๆด้านของสังคมไทยในปัจจุบัน ทำให้บุคคลต้องแสวงหาหนทางเพื่อการอยู่รอดและปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ต่างๆ ประกอบกับอิทธิพลของวัฒนธรรมจากต่างชาติที่แพร่กระจายเข้ามาอย่างรวดเร็ว จึงก่อให้เกิดปัญหาต่างๆทางสังคมขึ้นมา เช่น ปัญหาการเพิ่มของประชากร ปัญหาการว่างงาน ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น เมื่อพิจารณาปัญหาเหล่านี้ก็จะพบว่า เกิดมาจากสาเหตุหลายด้านประกอบกัน และองค์ประกอบของสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ การที่บุคคลในสังคมไม่เห็นความสำคัญของจริยธรรม ทั้งนี้เพราะจริยธรรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับแนวทางการประพฤติและปฏิบัติทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อบรรลุถึงสภาพชีวิตที่ทรงคุณค่า พึ่งประสงค์ และเพื่อความสงบสุขของสังคม การแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจึงต้องแก้ไขโดยให้บุคคลยึดถือค่านิยมที่ถูกต้องและสร้างกลไกของสังคมขึ้นมาบังคับให้ปฏิบัติตาม วิธีการหนึ่งที่จะปลูกฝังจริยธรรมให้กับบุคคลได้ก็คือ การใช้บทบาทของการศึกษาและกระบวนการทางการศึกษา

ดังนั้นโรงเรียนจึงเป็นองค์การที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ปลูกฝังความคิด และเจตคติ ตลอดจนหล่อหลอมพฤติกรรมทางจริยธรรมให้กับบุคคลในสังคม ทั้งนี้เพราะโรงเรียนมีหลักสูตร บทเรียน วิธีการปลูกฝัง ถ่ายทอดและประเมินผลอย่างเป็นระบบที่แน่นอน โดยโรงเรียนจะปลูกฝังจริยธรรมได้ในรูปของการสอนจริยศึกษา การจัดกิจกรรมเสริมหลัก-

สูตร การกำหนดปรัชญาของโรงเรียน การจัดระบบบริหารและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับการนำปรัชญาของโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติ และการสอดแทรกจริยธรรมในวิชาต่างๆ ประกอบกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ไม่ได้กำหนดให้มีรายวิชาที่สอนจริยธรรมโดยตรง แต่ได้สอดแทรกจริยธรรมไว้ในทุกวิชา ดังนั้นหน้าที่ของครูที่จะปฏิบัติตามหลักสูตรนั้นก็คือ การประยุกต์ความรู้ สอดแทรกแนวคิดทางจริยธรรมเข้าไปในเนื้อหาวิชาที่ตนสอนอยู่ อีกทั้งหน้าที่ของครูไม่ใช่มีเพียงแต่สอนวิชาการเท่านั้น หากแต่ครูจะต้องสอนให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรู้ ความคิด มีความประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม และเนื่องจากเนื้อหาวิชาภาษาไทยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับจริยธรรมโดยตรงอยู่แล้ว กวดยเหตุผลดังกล่าวจึงสมควรอย่างยิ่งที่ครูภาษาไทย จะต้องทำการปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักเรียน โดยทำการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยทุกครั้ง ซึ่งนอกจากจะเป็นการให้ความรู้ทางด้านภาษาไทยแล้ว ยังเป็นการปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้มีจริยธรรมอีกด้วย

ผลจากการสำรวจความคิดเห็นของหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 317 คน เกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่าทั้งหัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยและครูภาษาไทย เห็นความสำคัญของการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย และเห็นว่าควรมีการสอดแทรกจริยธรรมไว้ในการสอนภาษาไทย ทุกครั้ง ส่วนปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยนั้น พบว่า ครูขาดสื่อการเรียนการสอน ปัญหาจากสังคมภายนอกโรงเรียน ปัญหาในเรื่องเวลา และงบประมาณไม่เอื้ออำนวย ฯลฯ ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะนำเสนอโปรแกรมการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้ครูภาษาไทยได้ทำการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ครูภาษาไทยเห็นแนวทางในการสอนภาษาไทยโดยสอดแทรกจริยธรรม และสามารถนำจริยธรรมมาสอดแทรกในการสอนภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

เนื้อหา

ในการสอศแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกก็คือ หัวข้อจริยธรรมที่เหมาะสมจะนำมาสอศแทรกในการสอนภาษาไทยและเนื้อหาภาษาไทยที่สามวรรดสอศแทรกจริยธรรมได้

1. หัวข้อจริยธรรมที่ควรนำมาสอศแทรกในการสอนภาษาไทย

เนื่องจากจริยธรรมเป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจล่าวถึงและเสนอแนะหัวข้อจริยธรรมต่างๆอยู่เป็นอันมาก ค้วยเหตุนี้หัวข้อจริยธรรมที่จำเป็นจะต้องปลูกฝังให้กับบุคคลในสังคมจึงมีอยู่หลายหัวข้อ และหัวข้อจริยธรรมต่างๆเหล่านี้ก็เหมาะสมที่จะนำมาสอศแทรกในการสอนภาษาไทยค้วย ซึ่งได้แก่

ก. ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ค้วยความผูกพัน ค้วยความเพียรและความละเอียดรอบคอบ ยอมรับความผิดหรือความชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตน และพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ข. ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ประพฤติชอบ ปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมาทั้งทางกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

ค. ความกตัญญูกตเวที หมายถึง ความเป็นผู้มีควมสำนึกในความช่วยเหลือของผู้อื่นที่ทำความแก่ตนหรือประโยชน์ที่ตนได้รับจากสัตว์ หรือสิ่งของและสนองคุณตามสถานภาพ

ง. การรักษาระเบียบวินัย หมายถึง การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามกฏหมาย ข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมอันดีงาม มารยาทและศีลธรรมทั้งนี้เพื่อความสงบสุขในชีวิตของตนและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

จ. ความเสียสละ หมายถึง การละความเห็นแก่ตัว การให้มันแก่คนที่ควรให้ การช่วยเหลือกันค้วยกำลังแรง กำลังทรัพย์ กำลังสติปัญญา

ฉ. ความสามัคคี หมายถึง การมีความพร้อมเพรียง เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในการกระทำกิจการใดๆให้สำเร็จลุล่วงไปค้วยดี โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ช. การประหยัด หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพย์สิน เวลา ทรัพยากรทั้งส่วนตนและสังคม ตามความจำเป็นให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าที่สุด รวมทั้งการรู้จักดำรงชีวิตให้

เหมาะสมกับสภาพฐานะความเป็นอยู่ส่วนคนและสังคม

ข. ความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง สอดคล้องกับความจริง เหตุผล ไม่ลำเอียง

ฅ. ความอุทิศสละ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่และประกอบอาชีพที่สุจริตอย่างกระตือรือร้น และตั้งใจจริงให้สำเร็จด้วยความมานะอดทน

ฉ. ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่ สงสาร ประรณนาจะให้มีความสุข และคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์

ค. ความมีสติและปัญญา หมายถึง การรู้ตัว มีความรอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ประมาท รู้จักใช้วิจารณญาณอันถูกต้องอย่างมีเหตุผลในการประพฤติ ปฏิบัติและประกอบกิจการงานต่างๆ ทั้งแก่ตนเองและแก่ส่วนรวม

ก. การพึ่งตนเอง หมายถึง การเคารพตนเอง เชื่อมั่นในความสามารถที่จะกระทำภารกิจให้สำเร็จได้ด้วยตนเอง และไม่ทำตนให้เป็นปัญหาหรือภาระแก่ผู้อื่นหรือหมู่คณะ

ง. ความกล้าหาญ หมายถึง ความอาจหาญ เก่งกล้า ไม่กลัว ไม่พรั่นพรึงต่อศัตรู หรืออุปสรรคใดๆ ที่ชักขวางก่อกำหนัดชีวิต แต่ไม่ใช่ความกล้าในการทำความชั่ว

ท. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญาในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักใคร่ครวญ พิสูจน์ให้ประจักษ์ ไม่หลงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิมซึ่งอาจผิดได้

ด. หิริ-โอตตตัปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวต่อการทำชั่ว และละอายใจถ้าจะทำความชั่ว

2. เนื้อหาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สามารถสอดแทรกจริยธรรมได้

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ได้เล็งเห็นความสำคัญของภาษาไทยในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารของประชาชาติและเป็นปัจจัยที่หนุนนำรุ่งความสามัคคีของประชาชาติ ด้วยเหตุนี้จึงได้กำหนดเนื้อหาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้นักเรียนได้ศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หนังสือเรียนภาษาไทยชุดทักษะสัมพันธ์และหนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยให้เป็นหนังสือเรียนสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จากการศึกษาหลักสูตรและเนื้อหาต่างๆ ในบทเรียนจะพบว่า เนื้อหาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่สามารถนำจริยธรรมมาสอดแทรกได้ มีดังนี้

ก. การใช้ภาษา

1. การฟัง

- ก. มารยาทในการฟัง
- ข. วิจารณ์คุณภาพในการฟัง
- ค. การจับใจความสำคัญจากการฟัง
- ง. การแสวงหาความรู้จากการฟัง
- จ. การนำความรู้จากการฟังมาประยุกต์ใช้

2. การพูด

- ก. มารยาทในการพูด
- ข. ความเชื่อมั่นในการพูด
- ค. การพูดประเภทต่างๆ ได้แก่ การสนทนา การอภิปราย การพูดในที่ประชุม การพูดอธิบาย การพูดบรรยาย พรรณนาความ และการพูดรายงาน

3. การอ่าน

- ก. การแสวงหาความรู้ความบันเทิงจากการอ่าน
- ข. การจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่าน
- ค. การพิจารณาหนังสือ
- ง. การพินิจสารที่ความสารถแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น
- จ. การใช้ห้องสมุดให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนภาษาไทย
- ฉ. การอ่านประเภทต่างๆ ได้แก่ การอ่านออกเสียงทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง
- ช. การอ่านทำนองเสนาะ และการอ่านในใจ

4. การเขียน

- ก. การคัดลอกข้อความและการเขียนตัวสะกดการันต์
- ข. การอ้างอิงข้อความจากหนังสือและเอกสารต่างๆ
- ค. การเขียนประเภทต่างๆ ได้แก่ การเขียนเรียงเรียงข้อความ เช่น บทความ รายงาน การเขียนติดต่อดีสื่อสาร การเขียนในโอกาสต่างๆ เช่น บัตรเชิญ โฆษณา คำสั่งและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ เช่น คำขวัญ เรื่องสั้น แต่งเพลง

ข. วรรณคดี

1. เนื้อเรื่องและมโนทัศน์ของเรื่อง
2. ความรู้ประกอบเรื่อง
3. คำศัพท์
4. วัฒนธรรมในวรรณคดี เช่น ประเพณี ค่านิยม จริยธรรม
5. การใช้วิจารณ์เฉพาะที่พฤติกรรมตัวละคร
6. การตีความบทประพันธ์ในวรรณคดี เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เกิดจินตนาการและสุนทรียภาพ

ค. หลักภาษา

1. ลักษณะต่างๆของภาษาไทย
2. การนำความรู้ทางหลักภาษาไปใช้

บทบาทของครูภาษาไทยในการปลูกฝังจริยธรรม

การปลูกฝังจริยธรรมจะต้องเริ่มจากการสร้างศรัทธาและให้ความรู้ในเรื่องที่จะปลูกฝัง ดังนั้นบทบาทแรกของครูภาษาไทยก็คือ การทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นที่รักของนักเรียน เพื่อให้เขาเกิดความไว้วางใจปรึกษาปัญหาต่างๆ นอกจากนี้ครูจะต้องมีความสามารถในการอธิบาย ชี้แนะให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องต่างๆได้ง่ายขึ้น โดยครูจะต้องพยายามหาความรู้ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรมให้แจ่มแจ้ง และนำจริยธรรมแต่ละเรื่องมากำหนดเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งการวัดและประเมินผลในเรื่องนั้นๆ แต่เนื่องจากการปลูกฝังจริยธรรมเป็นเรื่องที่จะต้องใช้ระยะเวลาและกระทำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นครูภาษาไทยจึงต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน และ ศึกษาถึงวิธีการต่างๆที่สามารถจะนำมาใช้เพื่อปลูกฝังจริยธรรม ซึ่งได้แก่

1. การอธิบายชี้แนะเพื่อปลูกฝังให้นักเรียนเกิดศรัทธาในจริยธรรมเรื่องต่างๆ
2. การเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักใช้วิจารณ์เฉพาะที่พฤติกรรมเกี่ยวกับจริยธรรม

โดยไม่มีการบังคับ

3. หาโอกาสให้นักเรียนได้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อแสดงถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมอยู่เสมอๆ เช่น ให้นักเรียนประหยัคน้ำ ไฟ รักษาความสะอาดของห้องเรียนและโรงเรียน
4. การใช้วิธีกระจ่างค่านิยม (Value Clarification) โดยครูตั้งคำถามขึ้นมาเพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การที่ครูถามนักเรียนว่า "ได้ความคิดนี้มาจากไหน" "ได้พิจารณาทางเลือกอื่นๆแล้วหรือยัง" "ทำแล้วจะเกิดผลอะไรบ้าง"

"เคยทำเช่นนี้บ่อยไหม"

5. การใช้วิธีการใช้เหตุผล (Moral Reasoning) โดยครูเปิดโอกาสให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ซึ่งครูควรทำตามขั้นตอนดังนี้

- ก. เสนอเรื่องราวที่มีความขัดแย้งซึ่งต้องใช้การตัดสินใจ
- ข. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
- ค. ให้แต่ละกลุ่มอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปพร้อมเหตุผลของกลุ่มว่าบุคคลในเรื่องที่ได้รับฟังมานั้น ควรจะกระทำหรือไม่กระทำในสิ่งที่เป็นประเด็นในการอภิปราย
- ง. รายงานผลของแต่ละกลุ่มและให้นักเรียนทั้งชั้นอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปของชั้น

จ. สรุปเหตุผลของทั้งสองฝ่าย

6. การใช้วิธีการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) โดยใช้การเสริมแรงแลงลงโทษ ซึ่งครูควรจะทำตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ก. กำหนดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา และ/หรือ พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา
- ข. กำหนดผลที่จะเกิดขึ้นสำหรับผู้กระทำ โดยครูสามารถบันดาลให้เกิดผลนั้นให้เกิดขึ้นกับผู้กระทำได้ โดยเน้นผลทางบวกให้มาก

ค. นำพฤติกรรมในข้อ 6.1 และผลที่ได้รับในข้อ 6.2 มาสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ เรียกว่าเงื่อนไขการเสริมแรง ให้พฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้รับแรงเสริม และให้พฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาไม่ได้รับแรงเสริม

ง. ให้และระงับการให้แรงเสริมตามเงื่อนไขในข้อ 6.3 แล้วติดตามสังเกตการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม

จ. ประเมินผลและปรับปรุงเงื่อนไข

7. การใช้วิธีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning) โดยครูให้นักเรียนสังเกตจากตัวแบบของผู้มีจริยธรรมที่ดีในเรื่องต่างๆ โดยครูทำตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ก. จัดเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษให้แก่ นักเรียน
- ข. จัดอภิปรายเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้จากความเห็นของบุคคลต่างๆเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลของการกระทำ

ค. จัดให้นักเรียนเห็นตัวอย่างจริงที่สอดคล้องกัน

ง. สร้างเงื่อนไขให้มีการนิยามยกย่องผู้กระทำพฤติกรรมที่ดี ขณะเดียวกันก็ลง-

โทษผู้กระทำผิดกรรมไมตรี (ซึ่งอาจจะเป็นทางกาย หรือใจ) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างการได้รับแรงเสริมและการถูกลงโทษของบุคคลต่างๆ

วิธีการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย

การสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย อาจทำได้ 3 วิธีด้วยกัน

1. การสอดแทรกจริยธรรมโดยตรง

เมื่อเนื้อหาภาษาไทยมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมโดยตรง เช่น เนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม 2 เรื่องนิทานเทียบสุภาษิต ฝนทั้งเป็นเข็ม พายเรือทวนน้ำ กลิ้งครกขึ้นเขา เนื้อหาจากเรื่องนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมในเรื่อง ความถูกต้อง ความกล้าหาญ ความสามัคคี ความมีสติและปัญญา ดังนั้นในการสอนภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับจริยธรรมโดยตรงเช่นนี้ ครูจึงควรนำกิจกรรมต่างๆที่ใช้ประกอบการสอนภาษาไทยมาสอดแทรกจริยธรรมลงไปใน การปฏิบัติกิจกรรมทุกครั้ง เช่น ใช้การแสดงละครตามเนื้อหาในบทเรียน

กิจกรรมการสอนภาษาไทย ที่ครูจะนำมาใช้เพื่อสอดแทรกจริยธรรมโดยตรงได้ มีดังนี้

1. การโต้วาทีในหัวข้อจริยธรรม
2. การแต่งคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง
3. การเชิญวิทยากรมาบรรยาย สาธิต อภิปราย ปาฐกถา
4. การวิจารณ์ข่าวเหตุการณ์หรือพฤติกรรมของตัวละคร
5. การใช้เกมประกอบการสอน
6. การจัดฉายภาพยนตร์หรือสไลด์ประกอบเรื่องราว
7. การแสดงบทบาทสมมติ ให้เหมาะสมและตรงกับสภาพการณ์ที่เป็นจริง
8. สถานการณ์จำลอง เพื่อแก้ปัญหาตามสภาพการณ์ที่กำหนดขึ้น
9. การแสดงเชิดหรือชักหุ่นรวมทั้งการแสดงหุ่นคน
10. การแสดงละคร
11. การแสดงการเล่นพื้นเมือง รวมทั้งเพลงปฏิพากย์
12. การแสดงดนตรีไทย

13. การขับร้องเพลงประกอบบทเรียน
14. การทายปัญหาหรือปริศนาจากท่าทาง
15. การวาดภาพประกอบบทเรียน
16. การทำสมุดภาพ
17. การทำหนังสือของห้องเรียนหรือโรงเรียนโดยเน้นการค้นคว้าจากห้อง

สมุด

18. การจัดป้ายนิเทศ
19. การจัดนิทรรศการ
20. การจัดทัศนศึกษา

2. การสอดแทรกจริยธรรมตามสภาพการณ์

เนื่องจากบทบาทของครูที่นอกเหนือจากการสอนวิชาการโดยตรงตามที่กำหนดในบทเรียนแล้ว ครูจะต้องอบรม สั่งสอน ชี้แนะ นักเรียนในด้านการแต่งกาย ความประพฤติ กิริยามารยาท ฯลฯ ทั้งนี้ถึงแม้เนื้อหาในบทเรียนจะไม่ได้กล่าวถึงจริยธรรมโดยตรง แต่ครูภาษาไทยก็สามารถสอดแทรกจริยธรรมได้ ซึ่งจัดว่าเป็นการสอดแทรกจริยธรรมตามสภาพการณ์ โดยครูภาษาไทยอาจปฏิบัติดังนี้

1. ครูยกย่องชมเชยและประกาศความดี ความสามารถของนักเรียนที่มีความประพฤติดี แต่งกายเรียบร้อย
2. ในการตรวจ ทักสิน ให้คะแนนต่างๆครูต้องกำหนดเกณฑ์ไว้ล่วงหน้าและกระทำอย่างยุติธรรม
3. ในการมอบหมายงานให้นักเรียนทำควรกำหนดวันส่งให้แน่นอน
4. ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียน
5. ครูนำข่าว เหตุการณ์สำคัญๆที่พบในชีวิตประจำวันมาเป็นตัวอย่างให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ วิพากษ์ วิวิจารณ์
6. ครูนำนักเรียนไปบำเพ็ญประโยชน์ ร่วมทำกิจกรรมต่างๆในวันสำคัญ
7. ในการทำกิจกรรมต่างๆครูควรเน้นให้นักเรียนรู้จักประหยัดและสามัคคี
8. ครูกำหนดให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีความสามัคคี ความเสียสละ การรักษาระเบียบวินัย

9. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้าข้อมูลต่างๆ จากเอกสารในห้องสมุด แล้วทำรายงานเพื่อฝึกความรับผิดชอบ การพึ่งตนเอง ความอดุสาหะ
10. ในระหว่างการสอนให้นักเรียนครูควรอบรม ปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีจริยธรรมในค่านต่างๆ เช่น มารยาทในการพูด การฟัง
11. ในการวัดและประเมินผลครูควรเน้นให้นักเรียนใช้สติปัญญาและการพึ่งตนเอง
12. ในการทำหนังสือของห้องเรียน หรือโรงเรียนต้องมีเนื้อหาของจริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย

3. การสอดแทรกจริยธรรมด้วยการสอนแบบสัมพันธ์วิชา

การสอนแบบสัมพันธ์วิชา เป็นการสอนเพื่อให้ความรู้ในหลายๆวิชาหรือหลายๆเรื่องสัมพันธ์กันและเป็นการสอนให้ความรู้ที่ผู้เรียนได้รับมีความสัมพันธ์กับสภาพความเป็นจริงที่อยู่รอบตัว ดังนั้นการสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย จึงทำได้ด้วยการสอนแบบสัมพันธ์วิชา โดยครูภาษาไทยอาจปฏิบัติดังนี้

1. ครูนำเนื้อหาความรู้จากวิชาอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาจริยธรรมที่มีอยู่ในวิชาภาษาไทยมาสอนให้สัมพันธ์กัน เช่น ในการสอนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์เล่ม 2 เรื่องความดีที่ไม่รู้จักสิ้นสุด เนื้อหาจริยธรรมที่สอดแทรกอยู่ในเรื่อง คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ ความกตัญญูกตเวที ความอดุสาหะ และความกล้าหาญ ครูภาษาไทยอาจนำความรู้จากวิชาอื่นๆ เช่น วิชาสังคมศึกษา โดยให้นักเรียนศึกษาประวัติบุคคลสำคัญของไทยในอดีต ที่จัดได้ว่าเป็นผู้มีจริยธรรม ที่สอดคล้องกับเรื่องความดีที่ไม่รู้จักสิ้นสุด หรือครูภาษาไทยอาจจะให้นักเรียนวาดหรือถ่ายภาพที่แสดงถึงความ เป็นผู้มีจริยธรรมที่สอดคล้องกับเรื่องความดีที่ไม่รู้จักสิ้นสุด หรือครูภาษาไทยอาจจะให้นักเรียนวาดภาพที่แสดงถึงความ เป็นผู้มีจริยธรรมที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

2. ครูภาษาไทยและครูวิชาอื่นๆ ร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังจริยธรรมให้กับนักเรียน เช่น ครูภาษาไทยและครูสังคมศึกษาร่วมมือกันจัดแสดงละคร ซึ่งเป็นประวัติของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย

3. ครูภาษาไทยและครูวิชาอื่นๆ ร่วมกันวางแผนการเรียนการสอนโดยสร้างแกนหลักเกี่ยวกับจริยธรรมขึ้น เพื่อให้ครูทุกวิชาปฏิบัติให้สอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น การ

สอนเรื่อง ความสามัคคี คุฎษาไทยและคุฎษาอื่นๆ เช่น คุฎษาศึกษาหรือคุฎษาศึกษา
 อาจารย์ร่วมมือกันสร้างแกนหลักเกี่ยวกับความสามัคคีขึ้น โดยสมมติบทเรียนขึ้นเรื่องหนึ่งให้ตัว
 ละคร เป็นตัวแทนนักเรียนมาชักจูงให้นักเรียนฝ่าฝืนกฎของโรงเรียนที่ตั้งไว้ โดยให้เหตุ-
 ผลว่าไม่เหมาะสม ล้าสมัย สมควรยกเลิก ทั้งนี้ได้อ้างถึงความสามัคคี คือ พลัง จากนั้นคุฎ
 จึงให้นักเรียนตัดสินใจว่า ถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจริง นักเรียนควรจะทำหรือไม่
 และการกระทำของตัวแทนนักเรียนคนนั้นถูกหรือไม่ เพราะเหตุใด ความสามัคคี มีความหมาย
 อย่างไร การแสดงออกเช่นใ้บางอย่างที่เรียกว่า ความสามัคคี คุฎษาไทยอาจนำแกนหลักจาก
 เหตุการณ์สมมติมาสอดแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทยเรื่อง ความสามัคคี โดยให้นัก-
 เรียนศึกษาจากแกนหลักหรือแสดงละครตามเนื้อเรื่อง จากนั้นให้นักเรียนเขียนรายงาน เรื่อง
 ความสามัคคี หรือให้ร้องเพลงสามัคคี หรือให้นักเรียนรวบรวมคำกลอนที่เกี่ยวกับความสามัคคี
 แล้วนำมาจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น

การติดตามผล

เนื่องจากการปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้มีจริยธรรม เป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลา
 นานและต่อเนื่องกัน นอกจากนี้ยังต้องให้อิสระแก่นักเรียนในการที่เขาจะเกิดความรู้สึกใน
 จริยธรรมเรื่องต่างๆ โดยไม่ใช่การบังคับ ด้วยเหตุนี้การติดตามผลจากการสอดแทรกจริย-
 ธรรมในการสอนภาษาไทยคุฎจึงต้องใช้การสังเกตเป็นส่วนใหญ่ โดยพิจารณาจากความประ-
 พุทธิของนักเรียนว่านักเรียนมีพัฒนาการขึ้นเพียงใด ทั้งนี้คุฎจะต้องกำหนดพฤติกรรมที่พึงประ-
 สงค์ที่แสดงถึงความเป็นผู้มีจริยธรรมในเรื่องต่างๆ เช่น จริยธรรม เรื่องความซุกซนหะ มี
 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังนี้ บากบั่น พยายาม อคทน ชยัน ไม่ทอดอຍ ไม่ยอมแพ้ พยายาม
 ต่อสู้เพื่อเอาชนะอุปสรรคจนประสบความสำเร็จ กระจกหรือจับ หนักแน่น ไม่หวั่นไหวง่าย
 เมื่อมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์กำหนดไว้ชัดแจ้งแล้ว คุฎจะติดตามผลได้ถูกต้องตรงกัน ซึ่งวิธี
 การนั้นนอกเหนือจากการสังเกตแล้ว คุฎอาจใช้แบบสอบถามความคิดเห็น แบบทดสอบ การ
 อภิปราย การรายงาน ฯลฯ นอกจากวิธีการดังกล่าวแล้วสิ่งที่สำคัญคือ คุฎษาไทยจะต้อง
 ได้รับความร่วมมือจากคุฎอื่นๆในโรงเรียน รวมทั้งบิดา มารดา ผู้ปกครองของนักเรียนช่วย
 กันกวักขันดูแลความประพฤติของนักเรียนด้วย

ตัวอย่างการสอศแทรกจริยธรรมในการสอนภาษาไทย เรื่อง พระยาไชยบูรณ์
(จากหนังสือเรียน ทักษะสัมพันธ์ เล่ม 1)

จุดประสงค์การเรียนรู้

จุดประสงค์ทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักวรรณกรรมที่มีรูปแบบเป็นชีวประวัติ
2. เพื่อให้นักเรียนคุ้นเคยกับการอ่านชีวประวัติ และอ่านด้วยความเข้าใจ
3. เพื่อให้นักเรียนเห็นคุณค่าของผู้มีจริยธรรมในเรื่อง ความซื่อสัตย์ ความกตัญญูกตเวทีก ความสามัคคี ความยุติธรรม ความอุทิศสละ ความกล้าหาญ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อเรียนบทเรียนนี้แล้วนักเรียนจะสามารถ

1. บอกความสำคัญของบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยได้
2. อธิบายลักษณะของผู้มีจริยธรรมในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวทีก ความสามัคคี ความยุติธรรม ความอุทิศสละ ความกล้าหาญ
3. อภิปรายถึงเหตุผลที่นักเรียนมีความรู้สึกต่อจริยธรรมเรื่องต่างๆได้
4. ตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องได้
5. บอกลักษณะและอุปนิสัยของบุคคลในเรื่องได้
6. เขียนวรรณกรรมที่มีรูปแบบเป็นชีวประวัติได้

เนื้อเรื่องย่อ

กล่าวถึงพระยาไชยบูรณ์หรือทองอยู่ซึ่งหมั้นศึกษา จนได้เป็นเสมียนและรับราชการ ก้าวหน้าจนได้เป็นเจ้าของพิชัย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงจัดระบบการปกครองใหม่แบ่งเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นหัวหน้ามณฑล พระยาไชยบูรณ์ได้เป็นปลัดมณฑลพิษณุโลกและต่อมาได้เป็นข้าหลวงเมืองแพร่อยู่ในมณฑลพายัพ ต่อมาเงี้ยวชื้อพกาหม่องก่อจลาจล คุมพลเงี้ยวและพม่า ปล้นโรงพักและจับพระยาไชยบูรณ์ได้ บังคับให้มอบบ้านเมืองให้ พระยาไชยบูรณ์ปฏิเสธ จึงถูกตัดคอขาด ต่อมาเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีเป็นแม่ทัพยกไปปราบจลาจลได้

ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง

1. ซากิบ้านเมืองกว้างอยู่ได้ โดยอาศัยคุณสมบัติของบุคคลในชาติ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญูกตเวที ความสามัคคี ความยุติธรรม ความอุทิศตนและความกล้าหาญ
2. บุคคลที่ตั้งใจเล่าเรียน อาศัยฐานะตนเองจากคนสามัญขึ้นดำรงตำแหน่งสูง โดยอาศัยความรู้ ความสามารถและความบากบั่น
3. บุคคลที่ยอมเสียชีวิตเพื่อรักษาเกียรติ รักษาหน้าที่ และทำให้ประเทศชาติกว้างอยู่ได้ จะมีคนจดจำชื่อไว้สรรเสริญเป็นเวลานาน

จริยธรรมที่สอดแทรกอยู่ในเรื่อง

1. ความซื่อสัตย์สุจริต
2. ความกตัญญูกตเวที
3. ความสามัคคี
4. ความยุติธรรม
5. ความอุทิศตน
6. ความกล้าหาญ

ข้อเสนอแนะวิธีการสอน

การสอนเนื้อหาเรื่องพระยาไชยบูรณ์ เนื่องจากเนื้อหามีเรื่องเกี่ยวกับจริยธรรม สอดแทรกอยู่โดยตรงแล้ว เพื่อสร้างศรัทธาเกี่ยวกับจริยธรรมให้กับนักเรียน ครูจึงควรเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักใช้วิจารณญาณคิดพิจารณาจริยธรรมในเรื่องต่างๆ โดยไม่มีการบังคับ แต่ครูจะสอดแทรกไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้นักเรียนร้องเพลง "ต้นตระกูลไทย" หรือเพลง "เราสู้" ครูซักถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ในเนื้อเพลง
2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำภาพบุคคลสำคัญของชาติไทย มาแสดงให้เพื่อนในชั้นดูจากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มกล่าวบรรยายคุณความดีหรือวีรกรรมของบุคคลนั้น
3. ครูแสดงภาพอนุสาวรีย์พระยาไชยบูรณ์ พร้อมทั้งให้นักเรียนฟังเพลงละครเรื่องพระยาไชยบูรณ์หรือฟังการบรรยายชีวิตประวัติของพระยาไชยบูรณ์ประกอบ
4. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปคุณความดีของพระยาไชยบูรณ์ และตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง แล้วเขียนหัวข้อจริยธรรมนั้นๆบนกระดาน เช่น ความกล้าหาญ ความอุทิศตน ความ-

บุคลิกธรรม ความกตัญญูทกเวทีย่อชาติ

5. ครูซักถามถึงคุณความดีแต่ละข้อ (ตัวอย่างคำถามเพื่อชี้ให้นักเรียนเกิดความคิดทางจริยธรรม เรื่องความกล้าหาญ โดยใช้วิธีกระจำง่าคำนิยม)

5.1 การที่นักเรียนกล่าวว่า พระยาไชยบูรณ์เป็นผู้มีความกล้าหาญ นักเรียนพิจารณาจากอะไร

5.2 นักเรียนคิดว่าถ้าคนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นผู้มีความกล้าหาญ แล้วจะเกิดอะไร

5.3 นักเรียนคิดว่าตนเองเป็นผู้มีความกล้าหาญหรือไม่

5.4 การปฏิบัติตนเช่นไร จึงจะจัดว่าเป็นผู้มีความกล้าหาญ

6. ครูกำหนดเหตุการณ์สมมติที่ขัดแย้งกัน เช่น การเป็นผู้มีความกล้าหาญแต่ตัวจะต้องตาย ทำให้ไม่ได้รับฉัตรครอบครว ให้นักเรียนอภิปรายเพื่อหาเหตุผลที่ทำให้นักเรียนตัดสินใจเลือกจริยธรรมเรื่องนั้นๆ

7. จากภาพบุคคลสำคัญของชาติไทย ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มนำมา ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มฝึกเขียนชีวประวัติของบุคคลเหล่านั้นแล้วนำมาจัดเป็นนิทรรศการ หรืออาจจัดสัปดาห์แนะนำบุคคลสำคัญ (เป็นการใช้วิธีปรับพฤติกรรมโดยใช้การเสริมแรง และใช้วิธีการเรียนรู้ทางสังคมโดยใช้การเป็นแบบอย่าง) หรือฝึกให้นักเรียนเขียนและอ่านบทความหรือร้อยกรองออกกระจายเสียงในช่วงพักกลางวัน

สื่อการสอน

1. เทปเพลง และแผ่นภูมิเพลง "กัณฑ์ระฎไทย" หรือเพลง "เราสู้"
2. ภาพอนุสาวรีย์พระยาไชยบูรณ์ และภาพบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์ไทย
3. เทปละคร หรือเทปการบรรยายประวัติพระยาไชยบูรณ์

วิธีการประเมินผล

1. จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน
2. จากการตอบคำถามของนักเรียน
3. จากการบรรยายคุณความดีหรือวีรกรรมของบุคคลสำคัญๆในประวัติศาสตร์ไทย
4. จากการอภิปรายถึงเหตุผลในการตัดสินใจเลือกจริยธรรมเรื่องนั้นๆ

5. จากการจัดนิทรรศการ หรือ จากบทความและร้อยกรองที่ออกกระจายเสียง

หนังสืออ่านประกอบ

ชัยพร วิชาวุธ. "แนวทางการพัฒนาจริยธรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม." ครูศาสตร์.
ปีที่ 11 ฉบับที่ 4 (เมษายน-มิถุนายน) 2526: 31.

ชัยพร วิชาวุธ และ ชีระพร อูวรรณโณ. "แนวความคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝัง
จริยธรรม." ครูศาสตร์. ปีที่ 11 ฉบับที่ 5 (กรกฎาคม 2526): 22-35.

พนัส หันนาคินทร์. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิชเชศ,
2523.

วิชาการ,กรม. คู่มือการสอนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2521.

สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์พรหม. วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย